

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR

Euroopa andmekaitseinspektori arvamus Euroopa Liidu praeguste läbirääkimiste kohta võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle

(2010/C 147/01)

EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTOR,

ja Uus-Meremaa. Euroopa Komisjon sai nõukogult neil läbirääkimistel osalemise volituse 2008. aastal.

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 16,

võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artiklit 8,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta ⁽¹⁾,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiivi 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatus kaitset elektroonilise side sektoris ⁽²⁾,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrust (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta, ⁽³⁾ eriti selle artiklit 41,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA ARVAMUSE:

I. SISSEJUHATUS

1. Euroopa Liit osaleb võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu koostamise üle peetavatel läbirääkimistel. Läbirääkimised algatas 2007. aastal huvitatud isikute rühm, misjärel osalejate ring laienes; praegu osalevad läbirääkimistel Ameerika Ühendriigid, Austraalia, Euroopa Liit, Jaapan, Kanada, Korea, Maroko, Mehhiko, Singapur, Šveits

2. Euroopa andmekaitseinspektor tunnustab, et piiriülene kauplemine võltsitud ja piraatkaubaga on üha süvenev probleem, mis on sageli seotud organiseeritud kuritegelike võrgustikega, mille tõttu on vaja selle kuritegevusvormi vastu võitlemiseks võtta rahvusvahelisel tasandil vastu asjakohased koostöömehhanismid.

3. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et Euroopa Liidu läbirääkimistel mitmepoolse lepingu üle, mille keskseks teemaks on intellektuaalomandi õiguste kaitse, tõstatatakse olulisi küsimusi seoses võltsimis- ja piraatlusvastaste meetmete mõjuga üksikisiku põhiõigustele ning eelkõige eraelu puutumatus ja andmekaitse õigusele.

4. Selle tõttu tunneb Euroopa andmekaitseinspektor suurt kahetsust, et Euroopa Komisjon ei konsulteerinud temaga selle lepingu sisu üle. Seepärast on Euroopa andmekaitseinspektor omal algatusel vastu võtnud käesoleva arvamuse, mis põhineb määruse (EÜ) nr 45/2001 artikli 41 lõikel 2, eesmärgiga anda komisjonile suuniseid eraelu puutumatus ja andmekaitsega seotud küsimuste kohta, mida tuleks arvesse võtta võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle peetavatel läbirääkimistel.

II. HETKESEIS JA VÕLTSIMISVASTAST VÕITLUST KÄSITLEVA KAUBANDUSLEPINGU KAVANDATUD SISU

5. Läbirääkimiste seitsmes voor peeti 26.–29. jaanuarini 2010 Mehhikos eesmärgiga sõlmida leping 2010. aasta jooksul. Leping ametlikku eelnõu ei ole tänaseni siiski esitatud.

⁽¹⁾ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31.

⁽²⁾ EÜT L 201, 31.7.2002, lk 37.

⁽³⁾ EÜT L 8, 12.1.2001, lk 1.

6. Läbirääkimiste eesmärk on võtta vastu uus mitmepoolne leping intellektuaalomandi õiguste kaitse parandamiseks ning võltsimise ja piraatluse vastu võitlemiseks. Uue lepingu vastuvõtmine looks paremad rahvusvahelised standardid intellektuaalomandi õiguste ulatuslike rikkumiste vastu võitlemiseks. Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraat on eelkõige märkinud, et „kavas on keskenduda ärihuve oluliselt kahjustavale võltsimisele ja piraatlusele, mitte tavakodanike tegevusele”⁽⁴⁾.

7. Euroopa Komisjoni kaubanduse peadirektoraadi 2009. aasta novembri dokumendist „Summary of key elements under discussion” nähtub lepingu sisu kohta, et võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu eesmärki võidelda piraatluse ja võltsimise vastu viiakse ellu kolme tegevuse kaudu: i) rahvusvaheline koostöö, ii) õiguskaitsse tagamine ja iii) õigusraamistiku määratlemine intellektuaalomandi õiguste kaitseks mitmes kindlaksmääratud valdkonnas ja eelkõige digitaalses keskkonnas⁽⁵⁾. Kavandatud meetmed on seotud eelkõige õiguslike menetlustega (nagu kohtumäärused, ajutised meetmed), Interneti-teenuste pakkujate rolli ja ülesannetega Interneti teel toimuva autoriõiguste rikkumise takistamisel ning kauba piiriületuse vältimiseks tehtava piiriülese koostööga. Avalikustatud teave käsitleb lepingu sisu siiski üksnes üldjoontes ega sisalda konkreetsete meetmete üksikasju.

8. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et isegi kui võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu kavandatud eesmärk on tegeleda üksnes intellektuaalomandi õiguste ulatuslike rikkumistega, ei saa välistada, et võltsimisvastast võitlust käsitlev kaubandusleping võib hõlmata ka tavakodanike tegevust, eriti kui õiguskaitseseetmeid kohaldatakse digitaalses keskkonnas. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et see nõuab asjakohaste tagatiste kehtestamist üksikisikute põhiõiguste kaitseks. Pealegi hõlmavad andmekaitse õigusaktid kõiki üksikisikuid, ka neid, kes võivad osaleda võltsimises ja piraatluses; ulatuslike rikkumiste vastu võitlemisel tuleb kindlasti töödelda ka isikuandmeid.

9. Seetõttu soovib Euroopa andmekaitseinspektor tungivalt, et Euroopa Komisjon algataks võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu küsimuses avaliku ja läbipaistva dialoogi, mis võiks toimuda avaliku aruteluna, mis aitaks samuti tagada vastuvõetavate meetmete vastavust Euroopa Liidu eraelu puutumatusse ja andmekaitse õiguse nõuetele.

III. EUROOPA ANDMEKAITSEINSPEKTORI MÄRKUSTE ULATUS

10. Euroopa andmekaitseinspektor kutsub üles Euroopa Liitu ja eelkõige Euroopa Komisjoni, kellele on antud volitus sõlmida leping, et leida õige tasakaal intellektuaalomandi õiguste kaitsmise vajaduse ning üksikisikute õiguse vahel eraelu puutumatusse ja andmekaitsele.

11. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et eraelu puutumatus ja andmekaitse on Euroopa Liidu põhiväärtused, mis on sätestatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta⁽⁶⁾ artiklites 7 ja 8 ning mida tuleb järgida kõikides tegevuspõhimõtetes ja eeskirjades, mida Euroopa Liit võtab vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 kohaselt.

12. Peale selle rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor, et kokkulepe, millele Euroopa Liit võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu küsimuses jõuab, peab vastama Euroopa Liidu õiguslikele kohustustele, mis tulenevad eraelu puutumatusse ja andmekaitse õigusaktidest, täpsemalt direktiividest 95/46/EÜ ja 2002/58/EÜ⁽⁷⁾ ning Euroopa Inimõiguste Kohtu⁽⁸⁾ ja Euroopa Kohtu⁽⁹⁾ praktikast.

13. Eraelu puutumatus ja andmekaitset tuleb arvesse võtta juba läbirääkimiste algusest peale, mitte siis, kui kavad ja menetlused on määratletud ja kokku lepitud ning alternatiivseid, eraelu puutumatus arvestavaid lahendusi leida on juba liiga hilja.

14. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et arvestades, kui vähe teavet on avalikustatud, ei saa ta võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu konkreetseid sätteid analüüsida. Seetõttu keskendub andmekaitseinspektor käesolevas arvamuses eraelu puutumatusse ja andmekaitsega seotud ohtudele, mis võivad tuleneda konkreetsetest meetmetest, mida leping, nagu seda on tutvustatud, võib kaasa tuua sellistes valdkondades nagu intellektuaalomandi õiguste kaitse digitaalses keskkonnas (IV peatükk) ja rahvusvahelised koostöömehhanismid (V peatükk).

⁽⁶⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT C 303, 14.12.2007, lk 1).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatusse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatus ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv; (ELT L 201, 31.7.2002, lk 37).

⁽⁸⁾ Selles tõlgendatakse 4. novembril 1950 Roomas vastu võetud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 sätestatud põhinõuete ja -tingimuste kohaldamist eri valdkondades. Vt eelkõige muudes käesoleva arvamuse osades viidatud kohtupraktika.

⁽⁹⁾ Vt eelkõige Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-275/06: Productores de Música de España (Promusicae) (EKL 2008, lk I-271) ja kohtuasjas C-557/07: LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten (seni avaldamata).

⁽⁴⁾ Vt http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/november/tradoc_145271.pdf, lk 2.

⁽⁵⁾ Vt 2. allmärkus.

IV. INTELLEKTUAALOMANDI ÕIGUSTE KAITSE DIGITAALSES KESKKONNAS

IV.1. Vajadus analüüsida, kuidas mõjutab eraelu puutumatus ja andmekaitset pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte

15. Euroopa Komisjoni väitel loob võltsimisvastast võitlust käsitlev kaubandusleping õigusraamistiku piraatluse vastu võitlemiseks digitaalses keskkonnas ⁽¹⁰⁾. Raamistik kehtestab tingimused, mille kohaselt võib Interneti-teenuste pakkujaid ja teisi sidusteenuste vahendajaid ⁽¹¹⁾ võtta vastutusele nende seadmete kaudu liikuvate autoriõigusi rikkuvate materjalide eest. Raamistikuga võidakse ette näha ka meetmed ja õiguskaitselahendid, mida kohaldatakse Interneti-kasutajate suhtes autoriõigusi rikkuvate materjalide üles- või allalaadimise korral. Kuigi raamistiku üksikasju ei ole ametlikult avaldatud, võib eri kanalitest kättesaadava teabe põhjal arvata, et sellega võidakse kehtestada Interneti-teenuste pakkujate kohustus rakendada pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtet ehk niinimetatud järkjärgulise reageerimise kavasad. Need kavad võimaldavad autoriõiguste omanikel Interneti-kasutajaid jälgida ja tuvastada väidetavad autoriõiguste rikkujad. Pärast väidetava rikkuja Interneti-teenuste pakkuja poole pöördumist hoiatab see rikkujana tuvastatud kasutajat, kelle Interneti-ühendus katkestatakse pärast kolme hoiatust.
16. Ajal, kui peetakse läbirääkimisi võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle, rakendatakse pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtet mõnes liikmesriigis, nagu Prantsusmaal. Seda arutatakse ka mitmel Euroopa Liidu foorumil, nagu praegu siseturu ja teenuste peadirektoraadi juhtimisel toimuv sidusrühmade dialoogis ebaseadusliku üles- ja allalaadimise küsimuses, mis on seotud komisjoni teatise „Intellektuaalomandi õiguste jõustamise tõhustamine siseturul“ ⁽¹²⁾ vastuvõtmisega. Teemat arutatakse ka Euroopa Parlamendis seoses Euroopa Parlamendi resolutsiooni projektiga, milles käsitletakse intellektuaalomandi õiguste kaitse tõhustamist siseturul (nn Gallo raport).
17. Seda põhimõtet järgides sekkutakse jõuliselt üksikisiku eraellu. Põhimõttega kaasneb Interneti-kasutajate tegevuse, sealhulgas täiesti seadusliku tegevuse üldine jälgimine. Jälgi-

⁽¹⁰⁾ Vt 2. allmärkus.

⁽¹¹⁾ Veebiteenuste vahendajaid võib liigitada nende funktsionaalse rolli järgi, kuigi tavaliselt on samal vahendajal korraga mitu rolli. Veebiteenuste vahendajad on: a) *ühendusepakkujad*: kasutajad saavad võrguühenduse ühendusepakkuja serveriga ühendust võttes; b) *võrguseadmete pakkujad*: teenustevahendajad, kes pakuvad ruute-reid, st andmete edastamise tehnilisi seadmeid; c) *veebimajutuse pakkujad*: teenustevahendajad, kes üüriavad välja serveriruumi, kuhu kasutajad ja sisupakkujad saavad üles laadida veebisisu. Kasutajad võivad materjali alla ja üles laadida veebiteenust kasutades, näiteks teatetahvlisüsteemis või partnervõrkudes (P2P).

⁽¹²⁾ Komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele – Intellektuaalomandi õiguste jõustamise tõhustamine siseturul (Brüssel, 11.9.2009, KOM(2009) 467 lõplik).

takse ka miljoneid seaduskuulekaid Interneti-kasutajaid, sealhulgas paljusid lapsi ja noorukeid. Jälgimisega tegelevad eraõiguslikud isikud, mitte õiguskaitsesutused. Pealegi on Internetil praegu peaaegu kõigis tänapäeva elu valdkondades keskne roll, nii et Interneti-ühenduse katkestamisel võib olla tohutu mõju, see lõikab üksikisiku ära tööst, kultuurist, e-valitsuse rakendustest jne.

18. Selle taustal on asjakohane hinnata, mil määral on see põhimõtte kooskõlas Euroopa Liidu andmekaitse ja eraelu puutumatus õigusaktidega, ning täpsemalt, kas pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamine on intellektuaalomandi õiguste kaitseks vajalik meede. Sellega seoses tuleks lisaks analüüsida, kas on olemas teisi, vähem sekkuvaid meetodeid.
19. On veel ebaselge, kas pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte võltsimisvastast võitlust käsitlevas kaubanduslepingus sätestatakse. Põhimõtet kaalutakse siiski ka teistes valdkondades ja sellel võib olla äärmiselt suur mõju isikuandmete ja eraelu puutumatus kaitsele. Sel põhjusel peab Euroopa andmekaitseinspektor vajalikuks käsitleda seda käesolevas arvamuses. Enne kõnealuse analüüsi tegemist kirjeldab andmekaitseinspektor lühidalt kohaldatavat andmekaitse ja eraelu puutumatus õigusraamistikku.
20. Peale andmekaitse ja eraelu puutumatusse seotud probleemide tekitab pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte ka probleeme, mis on seotud muude väärtustega, nagu nõuetekohane menetlus ja sõnavabadus. Käesolevas arvamuses käsitletakse siiski üksnes küsimusi, mis on seotud isikuandmete ja eraelu puutumatus kaitsega.

IV.2. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte ning Euroopa Liidu andmekaitse ja eraelu puutumatus õigusraamistiku kohaldamine

Kuidas pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtet võidakse rakendada

21. Lühidalt öeldes tähendab pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte seda, et autoriõiguste omanikud tuvastavad automaatsete tehniliste seadmete abil, mida võivad pakkuda kolmandad isikud, väidetavad autoriõiguste rikkumised, jälgides Interneti-kasutajate

tegevust näiteks foorumites või blogides või teeseldes partnernõrkudes failijagajaid, et tuvastada failijagajad, kes väidetavalt vahetavad autoriõigustega kaitstud materjale⁽¹³⁾.

22. Pärast seda, kui autoriõiguste rikkumises väidetavalt osalevad Interneti-kasutajad on nende IP-aadresside kogumise abil tuvastatud, saadavad autoriõiguste omanikud nende kasutajate IP-aadressid vastavatele Interneti-teenuste pakkujatele, kes hoiatavad nende IP-aadressiga abonente nende võimalikust osalemisest autoriõiguste rikkumises. Interneti-teenuste pakkujalt teatava arvu hoiatuste saamine toob automaatselt kaasa abonendi Interneti-ühenduse lõpliku või ajutise katkestamise⁽¹⁴⁾.

Euroopa Liidu andmekaitse ja eraelu puutumatus kohaldatav õigusraamistik

23. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte peab vastama nõuetele, mis tulenevad õigusest eraelu puutumatusel, nagu on sätestatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 ja põhiõiguste harta artiklis 7, ning nõuetele, mis tulenevad õigusest andmekaitsele, nagu on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 8 ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 16 ning mida on veelgi täpsemalt sõnastatud direktiivides 95/46/EÜ ja 2002/58/EÜ.

24. Euroopa andmekaitseinspektori arvates tähendab Interneti-kasutaja tegevuse jälgimine ja tema IP-aadresside kogumine sekkumist tema õigusesse eraelu ja kirjavahetuse puutumatusel ehk sekkutakse tema eraellu. See seisukoht on kooskõlas Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga⁽¹⁵⁾.

25. Direktiiv 95/46/EÜ on kohaldatav,⁽¹⁶⁾ sest pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte järgi-

⁽¹³⁾ P2P- ehk võrdõigustehnoloogia on hajus tarkvaraarhitektuur, mis võimaldab arvutil vahetult pöörduda teise arvuti poole ja pidada sellega andmevahetust.

⁽¹⁴⁾ Alternatiivseks karistuseks võiks näiteks olla Interneti-ühenduse funktsionaalsuse, näiteks ühenduse kiiruse, mahu jne piiramine.

⁽¹⁵⁾ Vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 26. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas nr 54934/00: Weber ja Saravia vs. Saksamaa (hagiavalud, punkt 77) ning 1. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas nr 58243/00: Liberty jt vs. Ühendkuningriik.

⁽¹⁶⁾ Euroopa Kohus tõlgendab direktiivi 95/46/EÜ kohaldatavust laialt, leides, et selle sätteid tuleb tõlgendada Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 8 valguses. Euroopa Kohus sedastas oma 20. mai 2003. aasta otsuses liidetud kohtuasjades C-465/00, C-138/01 ja C-139/01 (EKL 2003, lk I-4989, punkt 68): „kuivõrd direktiivi 95/46/EÜ sätted reguleerivad isikuandmete töötlemist, mis võib riivata põhivabadusi ja eriti õigust eraelu puutumatusel, tuleb nende tõlgendamisel lähtuda põhiõigustest, mis on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt lahutamatu osa õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise tagab Euroopa Kohus”.

misel töödeldakse IP-aadresse, mida tuleb – vähemalt asjakohaseid asjaolusid arvestades – käsitada isikuandmetena. IP-aadressid on identifikaatorid, mida tähistatakse üksteisest punktidega eraldatud numbritega, näiteks 122.41.123.45. Interneti-ühenduse pakkujaga abonendilepingu sõlmimine tagab abonendile Interneti-ühenduse. Iga kord, kui abonent soovib pääseda Interneti, antakse talle IP-aadress selle seadme (nt arvuti) kaudu, mille kaudu toimub tema juurdepääs Internetile⁽¹⁷⁾.

26. Teatud tegevuste järgi, näiteks kui kasutaja laadib Interneti materjali, saavad kolmandad isikud ta tuvastada kasutatud IP-aadressi järgi. Näide: kasutaja IP-aadressiga 122.41.123.45 laadis 1. jaanuaril 2010 kell 15.00 partnernõrku väidetavalt autoriõigusi rikkuvat materjali. Interneti-teenuste pakkuja saab selle IP-aadressi seostada abonendiga, kellele ta oli selle IP-aadressi andnud, ja ta sel teel tuvastada.

27. Kui pidada silmas direktiivi 95/46/EÜ artiklis 2 sätestatud isikuandmete määratlust „igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku (edaspidi „andmesubjekt”) kohta. Tuvastatav isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige isikukoodi põhjal”,⁽¹⁸⁾ on võimalik järeldada üksnes seda, et IP-aadressid ja teave neilt aadressidelt tehtud toimingute kohta on kõigil asjakohastel juhtudel isikuandmed. IP-aadress on nagu isikukood, mis võimaldab välja selgitada selle kasutajaks määratud abonendi nime. Peale selle on selge, et vastavat IP-aadressi kasutava abonendi kohta kogutud teave (et ta laadis 1. jaanuaril 2010 kell 15.00 veebilehele ZS teatava materjali) käib ilmselgelt tuvastatava üksikisiku (IP-aadressi kasutaja) tegevuse kohta ja seda tuleb seega samuti käsitada isikuandmetena.

⁽¹⁷⁾ IP-aadress, mille Interneti-teenuste pakkuja annab üksikisikule, võib igal Interneti pöördumisel olla sama (staatiline IP-aadress). Muud IP-aadressid on dünaamilised, mis tähendab, et Interneti-ühenduse pakkuja annab kliendile igal Interneti pöördumisel uue IP-aadressi. Interneti-teenuste pakkuja saab muidugi seostada IP-aadressi selle abonendiga, kellele ta selle (dünaamilise või staatilise) IP-aadressi andis.

⁽¹⁸⁾ Põhjenduses 26 on seda määratlust täiendatud: „kaitsmise põhimõtteid tuleb kohaldada igasuguse tuvastatud või tuvastatava isiku kohta käiva teabe suhtes; isiku tuvastatavuse kindlakstegemisel tuleb arvesse võtta kõiki vahendeid, mida volitatud töötleja või keegi muu võib andmesubjekti tuvastamiseks tõenäoliselt kasutada; kaitsmise põhimõtteid ei kohaldata teabe suhtes, mis on muudetud anonüümseks selliselt, et andmesubjekti ei ole enam võimalik tuvastada [...]”.

28. Neid seisukohti jagab täielikult artikli 29 tööühm, kes märkis intellektuaalomandi õigustega seotud andmekaitseküsimusi käsitlevas dokumendis, et intellektuaalomandi õiguste kaitsmiseks, st väidetavalt intellektuaalomandi õigusi rikkunud Interneti-kasutajate tuvastamiseks kogutud IP-aadressid on isikuandmed, kuivõrd neid kasutatakse selliste õiguste kaitseks teatava isiku vastu⁽¹⁹⁾.
29. Direktiiv 2002/58/EÜ on samuti kohaldatav, sest pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõttega kaasneb andmeliiklus- ja sideandmete kogumine. Direktiiv 2002/58/EÜ reguleerib nende andmete kasutamist ning selles on sätestatud üldkasutatava sidevõrgu kaudu toimunud side ja selle side käigus vahetatud andmete konfidentsiaalsuse põhimõte.

demokraatliku ühiskonna kui terviku kontekstis⁽²²⁾. Hinnata tuleb ka seda, kas on olemas vähem sekkuvaid alternatiivseid meetmeid.

31. Kuigi Euroopa andmekaitseinspektor mõõnab intellektuaalomandi õiguste kaitsmise tähtsust, on ta seisukohal, et pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte ei ole praegusel kujul – kuigi sisaldab teatavaid üldkohaldatavaid elemente – proportsionaalne ja seda ei saa seetõttu pidada vajalikuks meetmeks. Pealegi on Euroopa andmekaitseinspektor veendunud, et on olemas vähem sekkuvaid alternatiivseid lahendusi või et kavandatud põhimõtet saab rakendada vähem sekkuval või piiratumal viisil. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte tekitab probleeme ka üksikasjalikumal õiguslikul tasandil. Neid järeldusi selgitatakse allpool.

Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte ei ole proportsionaalne

32. Euroopa andmekaitseinspektor soovib rõhutada, et kehtestatud meetmed on ulatuslikud. Sellega seoses tuleb mainida järgmist:

IV.3. Kas pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte on vajalik meede

30. Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 on sätestatud vajalikkuse põhimõtte, mille kohaselt on meede, mis rikub üksikisiku õigust eraelu puutumatusele, lubatud üksnes siis, kui see on demokraatlikus ühiskonnas õiguspärase eesmärgi saavutamiseks vajalik⁽²⁰⁾. Vajalikkuse põhimõtte on sätestatud ka direktiivi 95/46/EÜ artiklites 7 ja 13 ning direktiivi 2002/58/EÜ artiklis 15⁽²¹⁾. See põhimõtte eeldab meetme proportsionaalsuse analüüsimist, hinnates seda asjaomaste huvide tasakaalu põhjal

i) (teatamata) jälgimine mõjutaks miljoneid üksikisikuid ja kõiki kasutajaid, olenemata sellest, kas nad on kahtlusalused või mitte.

ii) jälgimise käigus salvestatakse süstemaatilisel andmeid, millest osa võib kaasa tuua tsiviil- või kriminaalasja algatamise inimeste vastu; peale selle oleks osa kogutud teabest seetõttu käsitatav delikaatsete andmetena direktiivi 95/46/EÜ artikli 8 tähenduses, mis nõuavad tugevamaid kaitsemeetmeid.

iii) jälgimise käigus tuvastatakse tõenäoliselt palju valepositiivseid juhtumeid. Autoriõiguste rikkumise küsimusele ei saa vastata lihtsalt „jah” või „ei”. Kohtud peavad sageli kontrollima lehekülgede kaupa ja märkimisväärsel hulgal tehnilisi ning õiguslikke üksikasju, et teha kindlaks, kas tegu on rikkumisega⁽²³⁾.

⁽¹⁹⁾ Artikli 29 tööühma 18. jaanuari 2005. aasta töödokument intellektuaalomandi õigustega seotud andmekaitseküsimuste kohta (WP 104). See tööühm loodi direktiivi 95/46/EÜ artikli 29 alusel. Tööühm on Euroopa nõuandeorgan sõltumatu andmekaitse ja eraelu puutumatuse küsimuste. Selle ülesandeid on kirjeldatud direktiivi 95/46/EÜ artiklis 30 ja direktiivi 2002/58/EÜ artiklis 15. Vt ka tööühma 20. juuni 2007. aasta arvamus nr 4/2007 isikuandmete mõiste kohta (WP 136), eelkõige lk 16.

⁽²⁰⁾ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 8 on selge sõnaga sätestatud nõue, et sekkumine või piirang peab olema „demokraatlikus ühiskonnas vajalik”.

⁽²¹⁾ Direktiivi 95/46/EÜ artikkel 13 lubab kehtestada piiranguid üksnes juhul, kui need „on vajalikud, et kindlustada: a) riigi julgeolek; b) riigikaitse; c) avalik kord; d) kuritegude või reguleeritud kutsealade ametieetika rikkumiste ennetamine, uurimine, avastamine ja nende eest vastutuselevõtmine; e) liikmesriigi või Euroopa Liidu olulised majanduslikud või rahanduslikud huvid, sealhulgas raha-, eelarve- ja maksuküsimused; f) jälgimine, kontrollimine ja regulaatiivne funktsioon, mis on kas või ajutiselt seotud avaliku võimu teostamisega punktides c, d ja e osutatud juhtudel; g) andmesubjekti kaitse või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse.” Direktiivi 2002/58/EÜ artikli 15 kohaselt peab piiramine olema „vajalik, otstarbekas ja proportsionaalne abinõu selleks, et kaitsta direktiivi 95/46/EÜ artikli 13 lõikes 1 nimetatud riiklikku julgeolekut (s.t riigi julgeolekut), riigikaitset, avalikku korda, kriminaalkuritegude või elektroonilise sidesüsteemi volitamata kasutamise ennetamist, uurimist, avastamist ja kohtus menetlemist”.

⁽²²⁾ Vt ka Euroopa Inimõiguste Kohtu 2. augusti 1984. aasta otsus kohtuasjas Malone vs. Ühendkuningriik (A-seeria nr 82, lk 32, punkt 81 jj) ning 4. detsembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades nr 30562/04 ja nr 30566/04: Marper vs. Ühendkuningriik (individuaalkaebus, punkt 101 jj).

⁽²³⁾ Kohtud peavad võib-olla hindama, kas materjal on tõesti autoriõigustega kaitstud, milliseid õigusi on rikutud, kas kasutamist saab pidada õiglaselt kasutamiseks, milline on kohaldatav õigus, kahju jne.

- iv) jälgimise võimalikud *tagajärjed*, milleks võib olla Interneti-ühenduse katkestamine. See riivaks isiku õigust sõnavabadusele ja teabevabadusele ning juurdepääsu kultuurile, e-valitsuse rakendustele, turgudele, e-postile ja mõnel juhul tööga seotud tegevustele. Sellega seoses on eriti oluline mõista, et mõjutatud ei ole üksnes väidetav rikkujad, vaid kõik tema pereliikmed, kes kasutavad sama Interneti-ühendust, sealhulgas koolilapsed, kes kasutavad Interneti koolitöödeks.
- v) asjaolu, et üldjuhul on hindajaks ja otsustajaks eraõiguslik isik (st autoriõiguste omanikud või Interneti-teenuste pakkuja). Euroopa andmekaitseinspektor on ühes oma varasemas arvamuses juba märkinud, et talle teeb muret, et valdkondades, mis kuuluvad põhimõtteliselt õiguskaitseasutuste pädevusse, jälgib üksikisikuid erasektor (nt Interneti-teenuste pakkuja või autoriõiguste omanikud) ⁽²⁴⁾.
33. Euroopa andmekaitseinspektor ei ole veendunud, et meetmetest saadav kasu kaalub üles üksikisikute põhiõigustele avalduva mõju. Autoriõiguste kaitse on õiguste omanike ja ühiskonna huvides. Põhiõiguste piiramine ei näi siiski olevat õigustatud, kui võrrelda sekkumise tõsidust, st eelkirjeldatud viisil eraellu sekkumist, eeldatava kasuga, st intellektuaalomandi õiguste rikkumise vältimisega, mis on enamasti seotud intellektuaalomandi õiguste väiksemate rikkumistega. Kohtujurist Kokott'i ettepanekus kohtuasjas *Promusicae* on öeldud: „[...] ei ole kindel, et eraviisiline filesharing [failide ühiskasutus], eriti ilma kasu saamise eesmärgita ohustaks piisavalt oluliselt autoriõiguste kaitset, et õigustada kõnealuse erandi kohaldamist. On nimelt väieldav, kui suurt tegelikku kahju põhjustab eraviisiline filesharing” ⁽²⁵⁾.
34. Sellega seoses mainigem, kuidas Euroopa Parlament reageeris pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise kavadele telekommunikatsiooni paketi, eelkõige raamdirektiivi 138. muudatusettepaneku läbivaatamise käigus ⁽²⁶⁾. Muudatusettepanekus on sätestatud, et põhiõiguste või -vabaduste piiranguid võib kehtestada üksnes juhul, kui need on asjakohased, proportsionaalsed ja vaja-
- likud demokraatlikus ühiskonnas, ning nende rakendamise suhtes kohaldatakse piisavaid menetluslikke tagatise kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning ühenduse õiguse üldpõhimõtetega, sh tõhusat õiguskaitset ja nõuetekohast menetlust ⁽²⁷⁾.
35. Seda silmas pidades rõhutab Euroopa andmekaitseinspektor lisaks, et põhiõiguste mis tahes piirangut kontrollitakse hoolikalt nii Euroopa Liidu kui ka liikmesriigi tasandil. Sellega seoses saab tõmmata paralleele andmete säilitamise direktiiviga 2006/24/EÜ, ⁽²⁸⁾ millega tehakse erand üldisest andmekaitsepõhimõttest, mille kohaselt andmed kustutatakse, kui need ei ole enam nende kogumise eesmärkide seisukohalt vajalikud. Direktiivis nõutakse, et andmeliiklusandmeid säilitatakse raskete kuritegude vastu võitlemiseks. Andmete säilitamine on lubatud üksnes raskete kuritegude korral, see hõlmab üksnes andmeliiklusandmeid, mis tähendab, et side sisu käsitlev teave on põhimõtteliselt välja jäetud, ja ette on nähtud ranged tagatised. Sellegipoolest on tekkinud kahtlused selle kokkusobivuses põhiõiguste nõuetega; Rumeenia Konstitutsioonikohus otsustas, et üldine andmete säilitamine on põhiõigustega kokkusobimatu, ⁽²⁹⁾ ja Saksa Konstitutsioonikohus menetleb praegu sellesisulist kohtuasja ⁽³⁰⁾.
- Muude, vähem sekkuvate vahendite olemasolu*
36. Eeltoodud järeldusi toetab asjaolu, et sama eesmärgi saavutamiseks on olemas vähem sekkuvaid vahendeid. Euroopa andmekaitseinspektor soovib tungivalt neid vähem sekkuvaid mudeleid uurida ja proovida.
- ⁽²⁷⁾ Nn 138. muudatusettepaneku lõplik sõnastus on järgmine: „Artikkel 1 lõige 3a. Meetmete puhul, mida liikmesriigid võtavad seoses lõpptarbijate juurdepääsuga teenustele ja rakendustele elektrooniliste sidevõrkude kaudu ning seoses nende rakenduste ja teenuste kasutamisega, austatakse füüsiliste isikute põhiõigusi ja -vabadusi, nagu need on tagatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning ühenduse õiguse üldpõhimõtetega. Lõpptarbijate juurdepääsuga teenustele ja rakendustele elektrooniliste sidevõrkude kaudu ning nende rakenduste ja teenuste kasutamisega seonduvaid liikmesriikide võetavaid meetmeid, mis võivad piirata kõnealuseid põhiõigusi või -vabadusi, võib kehtestada üksnes juhul, kui need on asjakohased, proportsionaalsed ja vajalikud demokraatlikus ühiskonnas, ning nende rakendamise suhtes kohaldatakse piisavaid menetluslikke tagatise kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga ning ühenduse õiguse üldpõhimõtetega, sh tõhusat õiguskaitset ja nõuetekohast menetlust. Seega võib nimetatud meetmeid võtta üksnes nõuetekohaselt järgides süütuse presumptsiooni põhimõtet ja austades õigust eraelu puutumatusse. Tagada tuleb eelnev, õiglane ja erapooletu menetlus, sh asjaomase isiku või asjaomaste isikute õigus olla ära kuulatud, kohaldatakse asjakohaseid tingimusi ja menetluskorda nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Tagada tuleb tegeliku ja õigeaegse kohtuliku kontrolli õigus.”
- ⁽²⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiiv 2006/24/EÜ (ELT L 105, 13.4.2006, lk 54).
- ⁽²⁹⁾ <http://www.legi-internet.ro/english/jurisprudenta-it-romania/decizii-it/romanian-constitutional-court-decision-regarding-data-retention.html>
- ⁽³⁰⁾ <http://www.bundesverfassungsgericht.de/pressemitteilungen/bvg09-124.html>
- ⁽²⁴⁾ Euroopa andmekaitseinspektori 23. juuni 2008. aasta aramus järgmise dokumendi kohta „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega kehtestatakse mitmeaastane ühenduse programm Interneti ja teisi kommunikatsioonitehnoloogiaid kasutavate laste kaitseks” (ELT C 2, 7.1.2009, lk 2).
- ⁽²⁵⁾ Vt 8. allmärkuses viidatud kohtuasi, punkt 106.
- ⁽²⁶⁾ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/140/EÜ (ELT L 337, 18.12.2009, lk 37).

37. Sellega seoses meenutab Euroopa andmekaitseinspektor, et muudetud direktiiv 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul (edaspidi „kodanikuõiguste direktiiv“), mis on hiljuti reformitud telekommunikatsiooni paketi osa, sisaldab teatavaid eeskirju ja menetlusi autoriõiguste väikeste rikkumiste piiramiseks tarbijate seas⁽³¹⁾. Nende menetluste kohaselt on liikmesriigid kohustatud andma mitme teema kohta üldist huvi pakkuvat standardteavet, tuues eraldi välja autoriõiguste ja nendega seotud õiguste rikkumised ning nende õiguslikud tagajärjed⁽³²⁾. Liikmesriigid saavad siis nõuda, et Interneti-teenuste pakkujad levitaksid seda kõigi oma klientide seas ja lisaksid selle oma lepingutesse.
38. Süsteemi eesmärk on teavitada üksikisikuid ja hoiatada neid autoriõigustega kaitstud teabe levitamise ja rikkumiste eest, vältides samal ajal Interneti-kasutuse jälgimist ning sellega seotud eraelu puutumatus ja andmekaitse probleeme. Kodanikuõiguste direktiiv peab jõustuma 2011. aasta mais, seega need menetlused veel ei kehti. Seetõttu ei ole veel olnud võimalust kontrollida neist tõusvat kasu. Seega tundub ennatlik jätta tähelepanuta neist uutest menetlustest tõusta võiv kasu ja võtta selle asemel omaks pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte, mis piirab põhiõigusi palju rohkem.
39. Lisaks eelöeldule tuleb meenutada, et 28. aprilli 2004. aasta direktiiviga 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta nähakse ette mitmesugused vahendid intellektuaalomandi õiguste kohtulikuks kaitseks (vt allpool punkt 43 jj)⁽³³⁾.
40. Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv võeti liikmesriikide õigusesse üle alles hiljuti. Sellest ei ole möödunud piisavalt aega, et hinnata, kas selle sätted on intellektuaalomandi õiguste kaitseks ajakohased. Seetõttu on kahtlane, kas praegune kohtumenetlusel põhinev süsteem, mida ei ole veel katsetatud, tuleb asendada. See tõstatab paratamatult küsimuse, miks ei saa toimepandud rikkumiste suhtes asjakohaselt rakendada autoriõiguste rikkumise eest ette nähtud haldus- ja kriminaalkaristusi. Järelikult peaks komisjon enne selliste poliitikameetmete kavandamist esitama usaldusväärset teavet, mis tõendab, et praegusel õigusraamistikul ei ole olnud soovitud mõju.
41. Pealegi on ebaselge, kas on tõsiselt kaalutud alternatiivseid ärimudeleid, mis ei hõlmaks üksikisikute süstemaatilist jälgimist. Näiteks kui autoriõiguste omanikud tõendavad, et nad on kandnud P2P kasutamise tõttu kahju, võiksid õiguste omanikud ja Interneti-teenuste pakkujad katsetada diferentseeritud Interneti-ühendusega abonendilepinguid, mille puhul jaotataks osa piiramatu ühendusega abonemendi tasust autoriõiguste omanikele.
- Vähem sekkuva sihipärase jälgimise võimalus*
42. Lisaks täiesti teistsuguste mudelite kasutamisele, mida nagu öeldud, tuleks uurida ja katsetada, saaks sihipäraselt jälgimist ellu viia vähem sekkuval viisil.
43. Intellektuaalomandi õigusi on võimalik kaitsta ka üksnes piiratud arvu olulistes autoriõiguste rikkumistes kahtlustatavate isikute jälgimise teel. Intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv annab selleks mõned suunised. Selles on sätestatud, millistel tingimustel võivad riigiasutused nõuda Interneti-ühenduse pakkujate kasutuses olevate isikuandmete avaldamist intellektuaalomandi õiguste kaitseks. Artiklis 8 on sätestatud, et õigustatud ja proportsionaalse nõude vastuseks võivad pädevad kohtuasutused nõuda, et Interneti-teenuste pakkujad esitaksid neile oma kasutuses olevad väidetavate rikkujate isikuandmed (nt teave intellektuaalomandi õigust rikkuvate kaupade või teenuste päritolu ja müügi-õrgustike kohta), kui tegemist on *kommertseesmärgil* toime pandud rikkumistega⁽³⁴⁾.
44. Järelikult on otsustav kommertseesmärgi kriteerium. Selle kriteeriumi kohaselt võib jälgimine olla proportsionaalne piiratud ja konkreetsetes *ad hoc*-olukordades, kui on olemas

⁽³¹⁾ Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/136/EÜ (ELT L 337, 18.12.2009, lk 11).

⁽³²⁾ Täpsemalt on direktiivi 2009/136/EÜ artikli 21 lõikes 4 sätestatud: „Liikmesriigid võivad nõuda, et lõikes 3 osutatud ettevõtjad edastavad vajaduse korral olemasolevatele ja uutele abonentidele üldist huvi pakkuvat teavet samade vahendite kaudu, mida ettevõtjad abonentidega suhtlemiseks tavaliselt kasutavad. Sellisel juhul esitavad asjaomased riigiasutused selle teabe standardsel kujul ja see käsitleb muu hulgas järgmisi teemasid: a) kõige levinumad viisid elektrooniliste sideteenuste kasutamiseks ebaseaduslikuks tegevuseks või kahjuliku sisu levitamiseks, eelkõige kui see võib ohustada teiste isikute õigusi ja vabadusi, sealhulgas autoriõiguste ja nendega seotud õiguste rikkumine, ning sellise tegevuse õiguslikud tagajärjed [...]”. Peale selle on artikli 20 lõikes 1 sätestatud: „Liikmesriigid võivad samuti nõuda, et leping sisaldaks teavet, mille asjaomased riigiasutused võivad sel eesmärgil esitada ja mis puudutab elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste kasutamist ebaseaduslikuks tegevuseks või kahjustava sisu levitamiseks, ning osutatava teenuse puhul asjakohaseid kaitseviise artikli 21 lõikes 4 osutatud isikute turvalisuse, eraelu ja isikuandmete puutumatus ohustamise vastu.”

⁽³³⁾ ELT L 157, 30.4.2004, lk 45 (edaspidi: „intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv”).

⁽³⁴⁾ Seda kinnitab ka intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivi põhjendus 14.

põhjendatud kahtlus, et tegu on autoriõiguste kommertseesmärgil toime pandud rikkumisega. See kriteerium võiks hõlmata olukordi, kus üksikisikud on selgelt rikkunud autoriõigusi otsese või kaudse majandusliku tulu saamiseks.

45. Praktikad võivad autoriõiguste omanikud eelkirjeldatu elluviimiseks teatavaid IP-aadresse sihipäraselt jälgida, et kontrollida autoriõiguste rikkumise ulatust. See tähendaks seda, et autoriõiguste omanikel oleks lubatud hoida end kursis teadetega väidetavate samal eesmärgil toimunud rikkumiste kohta. Seda teavet tohiks kasutada üksnes pärast rikkumise tähtsuses veendumist. Näiteks kui on tegu suuremate rikkumiste või vähemolulistega, kuid teatava aja jooksul pidevalt toimuvate rikkumistega ärieesmise või rahalise kasu saamise eesmärgil. Alljärgneva säilitamise põhimõttega seotud arutelu käigus rõhutatakse ja selgitatakse lähemalt vajadust tagada järjepidevus teatava aja jooksul.
46. See tähendaks, et sellistel juhtudel võidaks teabe kogumist väidetava Interneti kuritarvitamise tõendamiseks käsitada proportsionaalse ja vajalikuna kohtumenetluse, sealhulgas kohtuvaidluse ettevalmistamiseks.
47. Euroopa andmekaitseinspektor leiab, et lisatagatisena peaksid liikmesriikide andmekaitseasutused selliste tõendite kogumise andmetööstustoiminguid eelnevalt kontrollima ja nendeks loa andma. See seisukoht põhineb asjaolul, et andmetööstustoimingud seaksid oma eesmärgi (lõpuks kriminaalseks osutada võivate õiguskaitsemeetmete rakendamise) ja kogutud andmete delikaatsuse tõttu ohtu üksikisikute õigused ja vabadused. Asjaolu, et andmete töötlemine hõlmab elektroonilise side jälgimist, on lisategur, mis nõuab tõhusamat järelevalvet.
48. Euroopa andmekaitseinspektor leiab, et intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivis sätestatud kommertseesmärgi kriteerium on väga asjakohane element jälgimise piiramiseks proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt. Pealegi ei näi olevat usaldusväärseid tõendeid, mis näitaksid intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiivis sätestatud kriteeriumide alusel, et kohtulik kaitse autoriõiguste rikkumise eest oleks võimatu või ebatõhus. Näiteks Saksamaa esitatud aruanded, mille kohaselt on seal alates 2008. aastast, kui võeti üle intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv, tehtud ligikaudu 3 000 kohtumäärust, mille alusel on Interneti-teenuste pakkujad avaldanud kohtutele 300 000 abonendi andmed, näivad viitavat hoopis vastupidisele.
49. Kokkuvõttes võib öelda, et kuna intellektuaalomandi õiguste jõustamise direktiiv on kehtinud ainult kaks aastat, on raske mõista, miks seadusandjad on siirdunud nimetatud direktiivis sätestatud kriteeriumidelt sekkuvamatele meetoditele, kui Euroopa Liit on just alustamas hiljuti vastu võetud meetmete katsetamist. Samal põhjusel on raske

mõista ka seda, miks on vaja asendada praegune kohtupõhine süsteem teisti liiki meetmetega (lisaks sellele, et tekivad nõuetekohase menetlusega seotud küsimused, mida siin ei käsitleta).

IV.4. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte kooskõla üksikasjalikumate andmekaitsemeetmetega

50. On teisigi konkreetsemaid õiguslikke põhjuseid, miks pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte on andmekaitse seisukohalt problemaatiline. Euroopa andmekaitseinspektor peab oluliseks rõhutada kahtlast töötlemise õiguslikku alust, mida nõutakse direktiiviga 95/46/EÜ, ja direktiivis 2002/58/EÜ sätestatud logifailide kustutamise kohustust.

Töötlemise õiguslik alus

51. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise kavad hõlmavad isikuandmete töötlemist, millest osa kasutatakse kohtu- või haldusmenetluses, et võtta korduvatelt rikkujatelt ära Interneti-ühendus. Seetõttu käsitatakse neid andmeid delikaatsuse andmetena direktiivi 95/46/EÜ artikli 8 tähenduses. Artikli 8 lõikes 5 on sätestatud: „Õigusrikkumiste, süüdimõistvate kohtuotsuste ja turvameetmetega seotud andmeid võib töödelda ainult ametivõimude kontrolli all või juhul, kui siseriikliku õigusega on ette nähtud sobivad spetsiifilised tagatised [...]”.
52. Sellega seoses on asjakohane meenutada eespool nimetatud artikli 29 tööühma dokumenti, milles käsitletakse kohtumenetlusega seotud andmete töötlemist⁽³⁵⁾. Tööühm märgib järgmist: „Ehkki igal üksikisikul on loomulikult õigus töödelda kohtumenetlusega seotud andmeid ennast hõlmava kohtuvaidluse raames, ei lähe see põhimõtte nii kaugele, et lubada kolmandatel pooltel isikuandmeid sügavuti uurida, koguda ja tsentraliseerida, sealhulgas eelkõige teostada üldisi süstemaatilisi otsinguid, nagu Interneti üksikasjalik läbiotsimine [...] Selline uurimine on kohtuasutuste pädevuses”⁽³⁶⁾. Ehkki sihipärase konkreetsete tõendite kogumine eelkõige raskete rikkumiste korral võib olla vajalik õigusliku nõude tõendamiseks ja teostamiseks, jagab Euroopa andmekaitseinspektor täielikult artikli 29 tööühma seisukohta, et tohutu hulga Interneti-kasutajate andmete töötlemisega seotud laialtlevinud uurimised ei ole õiguspärased.
53. Arutelu eespool kirjeldatud proportsionaalsuse põhimõtte ja kommertseesmärgi kriteeriumi üle on asjakohane, et määrata kindlaks, mis tingimustel on IP-aadresside ja nendega seotud andmete kogumine õiguspärane.

⁽³⁵⁾ Vt käesoleva arvamuse punkt 28.

⁽³⁶⁾ Lisatud rõhutus.

54. Interneti-teenuste pakkuja võib püüda autoriõiguste omanike poolt läbiviidavat töötlemist seadustada, lisades kliendilepingutesse klausleid, mis lubavad klientide andmete jälgimist ja nende abonendilepingute katkestamist. Selliste lepingute sõlmimisega peetakse kliente jälgimisega nõustunuks. See tõstatab siiski esiteks põhiküsimuse, kas üksikisikud saavad anda Interneti-teenuste pakkujale nõusoleku andmetöötluseks, mida ei tee Interneti-teenuste pakkuja, vaid kolmas isik, kes ei allu Interneti-teenuste pakkujale.
55. Teiseks tekib nõusoleku kehtivuse küsimus. Direktiivi 95/46/EÜ artikli 2 punktis h on nõusolek määratletud kui „iga vabatahtlik, konkreetne ja teadlik tahteavaldus, millega andmesubjekt annab nõusoleku töödelda tema kohta käivaid andmeid“. Oluline on, et nõusolek kehtib, kui see on olenemata selle andmise asjaoludest andmesubjekti vabatahtlik, konkreetne ja teadlik tahteavaldus, nagu on määratletud direktiivi artikli 2 punktis h. Euroopa andmekaitseinspektor kahtleb tõsiselt, kas üksikisikutel, kellelt küsitakse nõusolekut nende Interneti-toimingute jälgimiseks, on tegelikult võimalik valida – eriti kuna alternatiiviks on Interneti-ühenduse puudumine, mis võib kahjustada nende paljusid teisi eluvaldkondi.
56. Kolmandaks on vägagi küsitav, kas sellist jälgimist saaks kunagi pidada vajalikuks sellise lepingu täitmiseks, mille osapool andmesubjekt on, nagu nõuab direktiivi 95/46/EÜ artikli 7 punkt b, sest jälgimine ei ole ilmselt andmesubjekti sõlmitud lepingu ese, vaid üksnes Interneti-teenuste pakkuja muid huve teeniv vahend.

Logifailide kustutamine

57. Direktiivi 2002/59/EÜ ja eelkõige selle artikli 6 kohaselt võib andmeliiklusandmeid, näiteks IP-aadresse, koguda ja säilitada üksnes sidega otseselt seotud põhjustel, sealhulgas arvete esitamiseks, andmeliikluse haldamiseks ja pettuste vältimiseks. Pärast seda tuleb andmed kustutada. See ei piira nende kohustuste täitmist, mis tulenevad andmete säilitamise direktiivist, mis, nagu mainitud, nõuab andmeliiklusandmete säilitamist ja esitamist politseile ja prokuratuurile, et aidata neid üksnes raskete kuritegude uurimisel⁽³⁷⁾.

58. Vastavalt eelöeldule peaksid Interneti-teenuste pakkujad kustutama Interneti-kasutajate tegevust kajastavad logifailid, mida ei ole enam eelnimetatud eesmärkideks vaja. Võttes arvesse, et logifaile ei ole arvete esitamiseks vaja, näib, et kolmest või neljast nädalast peaks Interneti-teenuste pakkujale andmeliikluse haldamiseks piisama⁽³⁸⁾.

59. See tähendab, et kui autoriõiguste omanikud võtavad Interneti-teenuste pakkujaga ühendust pärast eespool nimetatud tähtaega, ei tohiks Interneti-teenuste pakkujal olla logifaile, mis seostavad IP-aadressid vastavate abonentidega. Logifaile võiks pärast seda tähtaega säilitada üksnes mõjuvattel põhjustel, mis jäävad õigusega ettenähtud eesmärkide piiridesse.

60. Praktikas tähendab see seda, et kui autoriõiguste omanik ei esita kiiresti Interneti-teenuste pakkujale taotlust, ei saa seda täita lihtsalt seetõttu, et Interneti-teenuste pakkujal ei ole enam teavet. See seab juba iseenesest eespool kirjeldatud lubatud jälgimistoimingute tähendusele piirid.

Kõrvalmõjude oht

61. Euroopa andmekaitseinspektorile ei valmista niivõrd muret pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtte mõju eraelu puutumatusel ja andmekaitsele kui selle kõrvalmõjud. Kui pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtet lubatakse rakendada, võib see olla libe tee Interneti-kasutajate tegevuse veelgi ulatuslikuma jälgimise seadustamise suunas eri valdkondades ja eri eesmärkidel.
62. Euroopa andmekaitseinspektor palub tungivalt komisjonil tagada, et võltsimisvastast võitlust käsitlev kaubandusleping ei läheks kaugemale Euroopa Liidu praegusest põhiõigusi ja -vabadusi ning kodanikuvabadusi (nt isikuandmete kaitse) austavast intellektuaalomandi õiguste kaitsmise korrast, ega sellega vastuollu.

V. RAHVUSVAHELISTE KOOSTÕÖMEHHAANISMIDEGA SEOTUD ANDMEKAITSEPROBLEEMID

63. Üks vahend, mille võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle peetavatel läbirääkimistel osalejad intellektuaalomandi õiguste kaitse probleemi lahendamiseks välja

⁽³⁷⁾ Vt käesoleva arvamuse punkt 35.

⁽³⁸⁾ Andmeliikluse haldamine hõlmab arvutivõrgus toimuva liikluse analüüsimist, et optimeerida või tagada selle jõudlust, vähendada latentsusaega ja/või suurendada kasutatavat ribalaiust.

pakkusid, on rahvusvahelise koostöö tõhustamine mitme meetme abil, mis võimaldaksid parandada intellektuaalomandi õiguste kaitset võltsimisvastast võitlust käsitlevale kaubanduslepingule alla kirjutatud riikide territooriumil.

64. Kättesaadava teabe põhjal võib oletada, et mitu intellektuaalomandi õiguste kaitseks kavandatud meetet hõlmavad rahvusvahelist väidetavate intellektuaalomandi rikkumiste teabe vahetamist nii riigiasutuste (tolliasutused, politsei, kohtud) vahel kui ka riigiasutuste ja eraõiguslike isikute (Interneti-teenuste pakkujad ja intellektuaalomandi õiguste omanike organisatsioonid) vahel. Selline andmeedastus tõstatab mitmeid andmekaitseküsimusi.

V.1. Kas võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu kontekstis kavandatud andmevahetus on õiguspärane, vajalik ja proportsionaalne?

65. Arvestades läbirääkimiste praegust seisut, kus paljud konkreetsed andmetöötlusega seotud asjaolud on määratlemata või teadmata, on võimatu kontrollida, kas kavandatud meetmed on kooskõlas andmekaitse aluspõhimõtete ja Euroopa Liidu andmekaitseõigusega.
66. Esiteks võib pidada küsitavaks, kas võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu alusel toimuv andmeedastus kolmandatele riikidele on õiguspärane. Rahvusvaheliste meetmete võtmise asjakohasuse selles valdkonnas võib seada kahtluse alla seni, kuni Euroopa Liidu liikmesriigid ei ole jõudnud kokkuleppele digitaalse keskkonnaga seotud õiguskaitsemeetmete ühtlustamise ja kohaldatavate kriminaalkaristuste suhtes⁽³⁹⁾.
67. Seetõttu näib, et võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu alusel toimuvat andmeedastust oleks lihtsam viia kooskõlla vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtete, kui leping piirduks selge sõnaga võitlusega kõige raskemate intellektuaalomandi õiguste rikkumiste vastu, mitte ei lubaks vahetada hulganisti andmeid mis tahes intellektuaalomandi õiguste rikkumise kahtluse korral. Selleks tuleb täpselt määratleda, mis on need kõige raskemad intellektuaalomandi õiguste rikkumised, mille puhul võib andmeid edastada.

68. Peale selle tuleks erilist tähelepanu pöörata andmevahetuses osalevatele isikutele ja sellele, kas andmeid vahetavad üksnes riigiasutused või toimub andmevahetus ka eraõiguslike isikute ja riigiasutuste vahel. Nagu käesolevas arvamuses juba märgitud, tekitab eraõiguslike isikute osalemine

valdkonnas, mis kuulub põhimõtteliselt õiguskaitseasutuste pädevusse, mitmeid probleeme⁽⁴⁰⁾. Eraõiguslike isikute intellektuaalomandi õiguste rikkumisega seotud isikuandmete kogumises ja riigiasutustega vahetamises osalemise tingimused peavad olema rangelt piiratud konkreetsete asjaoludega, samuti tuleb ette näha asjakohased tagatised.

V.2. Võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu raames toimuvat andmeedastust reguleeriv kohaldatav andmekaitseõigus

Andmeedastuse üldine kord

69. Euroopa Liidus kohaldatav üldine andmekaitseraamistik on sätestatud direktiivis 95/46/EÜ. Direktiivi 95/46/EÜ artiklites 25 ja 26 on sätestatud kolmandatele riikidele andmete edastamise kord. Artikli 25 kohaselt võib andmeid edastada üksnes neile riikidele, kes tagavad piisaval tasemel kaitse, muudel juhtudel on andmete edastamine põhimõtteliselt keelatud.
70. Kolmandate riikide kaitsetaseme piisavust hindab iga juhtumi puhul eraldi Euroopa Komisjon, kes on vastu võtnud mitu otsust, millega tunnistatakse mitme riigi kaitsetase artikli 29 töörihma põhjaliku analüüsi põhjal piisavaks⁽⁴¹⁾.
71. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et enamik võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu osalisriike ei kuulu komisjoni koostatud piisavat andmekaitset pakkuvate riikide loetellu; erandiks on Šveits ning – teatavatel asjaoludel – Kanada ja Ameerika Ühendriigid, kuid ühegi teise võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu osalisriigi kaitsetaset ei ole tunnistatud piisavaks. See tähendab, et andmete edastamiseks Euroopa Liidust nendesse riikidesse peab olema täidetud üks direktiivi 95/46/EÜ artikli 26 lõikes 1 sätestatud tingimustest või siis peavad lepinguosalisel esitama andmete edastamisel asjakohased tagatised vastavalt direktiivi artikli 26 lõikele 2.

Andmeedastuse erikord kriminaalõiguse jõustamise valdkonnas

72. Ehkki direktiiv 95/46/EÜ on Euroopa Liidu peamine andmekaitse õigusakt, on selle kohaldamisala praegu piiratud, sest sellest on selge sõnaga välja jäetud tegevused, mis on muu hulgas seotud riigi toimingutega kriminaalõiguse valdkonnas (artikkel 3). Kriminaalõiguse täitmise

⁽³⁹⁾ Nõukogu arutab praegu 26. aprilli 2006. aasta ettepanekut KOM(2006) 168, mis käsitleb kriminaalkaristusi.

⁽⁴⁰⁾ Vt käesoleva arvamuse punktid 32 ja 52. Vt ka Euroopa andmekaitseinspektori 11. novembri 2008. aasta arvamus Euroopa Liidu ja USA kõrgetasemelise teabevahetuse, eraelu puutumatuse kaitse ja isikuandmete kaitse kontaktrihma lõpliku aruande kohta (ELT C 128, 6.6.2009, lk 1).

⁽⁴¹⁾ Vt Euroopa Komisjoni otsused, millega tunnistati piisavaks Argentina, Kanada, Šveitsi ja programmi Safe Harbor raames Ameerika Ühendriikide ning broneeringuinfo kontekstis Ameerika Ühendriikide ametiasutuste, Guernsey, Mani ja Jersey saare kaitsetase. Otsused on aadressil http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/privacy/thridcountries/index_en.htm

tagamisega seotud andmevahetus ei kuulu seetõttu direktiivi 95/46/EÜ kohaldamisalasse ja selle suhtes kohaldatakse andmekaitse üldpõhimõtteid, mis on sätestatud Euroopa Nõukogu konventsioonis nr 108 ja selle lisaprotokollis, millega on ühinenud kõik Euroopa Liidu liikmesriigid ⁽⁴²⁾. Lisaks sellele kohaldatakse nõukogu raamotsuses 2008/977/JSK sätestatud eeskirju, mis käsitlevad politsei- ja õigusalaalast koostööd kriminaalasjades ⁽⁴³⁾.

73. Nimetatud õigusaktides on sätestatud ka põhimõte, et kolmandas riigis, kellele andmed edastatakse, peab olema tagatud piisaval tasemel andmekaitse. Ette on nähtud mitu erandit, seda eelkõige siis, kui kolmas riik näeb ette piisavad kaitsemeetmed. Samamoodi kui direktiivi 95/46/EÜ alusel toimuva andmevahetuse puhul, on kriminaalõiguse täitmise tagamise valdkonnas toimuvaks andmevahetuseks nõutav, et andmevahetuse pooled näeksid ette asjakohased kaitsemeetmed.

Uue andmeedastuskorra kehtestamine

74. Lähitulevikus võtab Euroopa Liit eeldatavasti Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 16 alusel vastu uued ühised kõikides Euroopa Liidu tegevusvaldkondades kohaldatavad andmekaitse-eeskirjad. See tähendab, et mõne aasta pärast võib kehtida terviklik Euroopa Liidu andmekaitseraamistik, milles on sätestatud ühtsed eeskirjad andmete kaitsmiseks kõigis Euroopa Liidu tegevusvaldkondades ning millega kehtestatakse samal tasemel kaitsemeetmed ja tagatised kõigi andmetöötlustoimingute suhtes. Nagu märkis õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste volinik Viviane Reding, ⁽⁴⁴⁾ peaks see uus raamistik olema Euroopa Liidu andmekaitse ühtne „ajakohane ja terviklik õigusakt”. Selline raamistik on eriti tervitatav, sest see muudaks Euroopa Liidus andmekaitse suhtes kohaldatavad eeskirjad selgemaks ja järjekindlamaks.

75. Rahvusvahelises kontekstis osutab Euroopa andmekaitseinspektor ka andmekaitseasutuste hiljutisele resolutsioonile isikuandmete ja eraelu puutumatuse kaitse rahvusvaheliste standardite kohta, mis on esimene samm ülemaailmsete andmekaitsestandardite kehtestamise suunas ⁽⁴⁵⁾. Rahvusvahelised standardid hõlmavad mitmeid andmekaitsetagatiseid, mis sarnanevad direktiivis 95/46/EÜ ja konventsioonis nr 108 sätestatutega. Kuigi rahvusvahelised standardid ei ole esialgu siduvad, annavad nad kasulikke suuniseid andmekaitse põhimõtete kohta, mida kolmandad riigid

⁽⁴²⁾ 28. jaanuaril 1981 Strasbourgis vastu võetud konventsioon üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlemisel ja selle lisaprotokoll, mille Euroopa Nõukogu võttis vastu 8. novembril 2001 Strasbourgis ja mis käsitleb järelevalveasutusi ning andmete liikumist üle piiride.

⁽⁴³⁾ Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/977/JSK kriminaalasjades tehtava politsei- ja õigusalaalase koostöö raames töödeldavate isikuandmete kaitse kohta (ELT L 350, 30.12.2008, lk 60).

⁽⁴⁴⁾ Vt Euroopa Parlamendi poolt volinikukandidaat Viviane Redingele esitatud küsimuste vastused, lk 5, http://www.europarl.europa.eu/hearings/static/commissioners/answers/reding_replies_en.pdf

⁽⁴⁵⁾ 2009. aasta novembris Madridis vastu võetud resolutsioon.

võivad vabatahtlikult kohaldada, et nende õigusraamistik oleks kooskõlas Euroopa Liidu standarditega. Euroopa andmekaitseinspektor leiab, et ka võltsimisvastast võitlust käsitlevale kaubanduslepingule alla kirjutanud riigid peaksid Euroopa Liidust pärit isikuandmete töötlemisel arvesse võtma rahvusvahelistes standardites sätestatud põhimõtteid.

V.3. Vajadus rakendada asjakohaseid kaitsemeetmeid Euroopa Liidust kolmandatele riikidele edastavate andmete kaitseks

Millised peaksid kaitsemeetmed olema, et kolmandatele riikidele edastatavaid andmeid tõhusalt kaitsta?

76. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, kui isikuandmete kolmandatele riikidele edastamise vajadus on leidnud kinnitust, peaks Euroopa Liit pidama – lisaks võltsimisvastast võitlust käsitlevale kaubanduslepingule – kolmanda riigi andmesaajatega läbirääkimisi erioigusaktide üle, mis sisaldavad asjakohaseid isikuandmete vahetamist reguleerivaid andmekaitsetagatiseid.

77. Asjakohased andmekaitsetagatised tuleks üldjuhul sätestada Euroopa Liidu ja kolmanda riigi andmesaaja vahelises siduvas lepingus, millega andmeid vastuvõttev pool kohustub järgima Euroopa Liidu andmekaitseõigust ning tagama üksikisikutele samad õigused ja õiguskaitsvahendid, nagu on ette nähtud Euroopa Liidu õigusega. Siduva lepingu vajadus tuleneb direktiivi 95/46/EÜ artikli 26 lõikest 2 ja raamotsuse artikli 13 lõike 3 punktist b ning seda toetab ka Euroopa Liidus kehtiv tava sõlmida erilepinguid konkreetsete andmete edastamiseks kolmandatele riikidele ⁽⁴⁶⁾.

78. Rahvusvaheliste standardite kavand näeb samuti ette, et andmesaajalt võib nõuda tagatist selle kohta, et ta tagab andmete edastamiseks nõutaval tasemel kaitse. Tagatiseks võib olla ka lepinguline kohustus.

Mis on nende kaitsemeetmete sisu, mille võltsimisvastast võitlust käsitlevale kaubanduslepingule allkirjutanud riigid peavad isikuandmete edastamisega seoses ette nägema?

79. Euroopa andmekaitseinspektor toonitab, et õiguskaitseseisukohalt eriti tundlik, sest selline raamistik võib seadustada tohtu andmeedastuse valdkonnas, kus mõju

⁽⁴⁶⁾ Nt Europoli ja Eurojusti lepingud Ameerika Ühendriikidega, broneeringuteabe leping, Swifti leping, Euroopa Liidu ja Austraalia leping, mis käsitleb lennuettevõtjate poolt Euroopa Liidust pärineva broneeringuteabe töötlemist ja edastamist Austraalia tolliametile.

üksikisikutele on eriti suur ning kus on seda enam vaja rangeid ja usaldusväärseid kaitsemeetmeid.

80. Euroopa andmekaitseinspektor märgib, et konkreetsed tingimused ja kaitsemeetmed saab kindlaks määrata üksnes iga juhtumi puhul eraldi, võttes arvesse kõiki andmevahetuse asjaolusid. Euroopa andmekaitseinspektor tõstab siiski juhiste andmiseks esile mõne põhimõtte ja kaitsemeetme, mida kolmandate riikide andmesaadajad peavad andmeedastuseks ette nägema.

— Tuleb kontrollida, mis on andmetöötluse õiguslik põhjendus (kas töötlemine põhineb õiguslikul kohustusel, andmesubjektide nõusolekul või mõnel muul õigustatud põhjusel?) ja kas andmete edastamisel lähtutakse andmete kogumise algsest eesmärgist. Väljaspool kindlaksmääratud eesmarke ei tohi andmeid edastada.

— Vahetatavate isikuandmete hulk ja liigid tuleb selgelt kindlaks määrata ning piirduda andmeedastuse eesmärgi saavutamiseks vältimatult vajalikuga. Kogutavate ja edastatavate isikuandmete hulka võivad täpsemalt kuuluda Interneti-kasutajate IP-aadressid, kahtlustatava rikkumise kuupäev ja kellaaeg ning rikkumise liik. Euroopa andmekaitseinspektor soovib, et andmeid ei seostataks uurimise käigus ühegi konkreetse üksikisikuga, ja tuleb meelde, et kahtlustatava tuvastamine peab toimuma kooskõlas õigusnormidega ja kohtuniku kontrolli all. Seda arvesse võttes märgib Euroopa andmekaitseinspektor, et intellektuaalomandi õiguste rikkumise ja rikkumiskahtlusega seotud andmed on erikategooria andmed, mille töötlemine on üldjuhul usaldatud üksnes õiguskaitseasutustele ja nõuab täiendavate kaitsemeetmete kohaldamist. Intellektuaalomandi õiguste rikkumise ja rikkumiskahtlusega seotud andmeid töötleva volitatud isikud ja nende andmete töötlemise tingimused tuleb seetõttu konkreetselt kindlaks määrata kooskõlas kehtiva andmekaitseõigusega.

— Isikud, kes tohivad andmeid jagada, tuleb selgelt kindlaks määrata ja andmete edasisaatmine teistele andmesaadajatele peaks olema põhimõtteliselt keelatud, välja arvatud juhul, kui nende edasisaatmist on vaja konkreetse uurimise jaoks. See piirang on eriti oluline, sest määratud andmesaadajad ei tohiks teavet nõuetevastasel jagada volitamata andmesaadajatega.

— Euroopa andmekaitseinspektor eeldab, et lisaks sellele, et võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepinguga nähakse ette riigiasutuste koostöö, antakse sellega era-

õiguslikele organisatsioonidele (Interneti-teenuste pakkujad, autoriõiguste omanike organisatsioonid jne) õiguskaitseülesandeid. Viimasel juhul tuleb hoolikalt hinnata, mis tingimustel ja tasemel võivad eraõiguslikud organisatsioonid osaleda intellektuaalomandi õiguste kaitstes, sest võltsimisvastast võitlust käsitlevas kaubanduslepingus sätestatud meetmed ei tohiks anda Interneti-teenuste pakkujatele ja autoriõiguste omanike organisatsioonidele *de facto* õigust jälgida kasutajate tegevust Internetis. Pealegi peaksid eraõiguslikud organisatsioonid töötleva isikuandmeid õiguskaitse kontekstis üksnes asjakohasel õiguslikul alusel. Oluline on ka selgitada, kas eraõiguslikud organisatsioonid on kohustatud tegema politseiga koostööd ja milline on selle koostöö ulatus. Koostöö peaks kõne alla tulema üksnes raskete kuritegude korral, mis tuleb samuti täpselt määratleda, sest kõiki intellektuaalomandi õiguste rikkumisi ei saa käsitada raske kuriteona.

— Tuleb välja valida isikuandmete vahetamise meetod, eelkõige tuleb välja selgitada, kas seda tehakse nn tõukesüsteemi abil (Interneti-teenuste pakkujad ja intellektuaalomandi õiguste omanike organisatsioonid kontrollivad mitmesuguste andmete edastamist kolmandatele isikutele, näiteks välisriigis asuvatele politsei- ja õiguskaitseasutustele) või tõmbesüsteemi abil (politseil ja õiguskaitseasutustel oleks vahetu juurdepääs eraõiguslike isikute andmebaasidele või keskandmebaasidele). Nagu broneeringuteabe kontekstis juba märgitud, on tõukesüsteem ainus võimalus, mis on Euroopa Liidu andmekaitse seisukohast kooskõlas Euroopa Liidu andmekaitsepõhimõtetega, sest see annab Euroopa Liidu andmesaadajale, kes on tõenäoliselt vastutav andmetöötleja, õiguse kontrollida andmete edastamist⁽⁴⁷⁾.

— Tuleb määrata aeg, mille jooksul andmesaadajad säilitavad isikuandmeid, ja andmete säilitamise eesmärk. Andmete säilitamise aeg peab olema proportsionaalne seatud eesmärgiga, mis tähendab, et andmed tuleb kõrvaldada või kustutada, kui neid selle eesmärgi saavutamiseks enam ei vajata.

— Tuleb sätestada kolmandate riikide vastutavate andmetöötlejate kohustused. Ette tuleb näha järelevalve- ja/või täitmisele pööratavad vastutavusmehhanismid, et nõuetevastase töötlemise või muude vastavate rikkumiste korral oleks tagatud tõhus õiguskaitse ja vastutavaid

⁽⁴⁷⁾ Vt artikli 29 töörihma 13. juuni 2003. aasta arvamus 4/2003 Ameerika Ühendriikides reisijaandmete edastamiseks tagatud kaitsetaseme kohta (WP78).

andmetöötlejaid saaks karistada. Peale selle tuleb kehtestada heastamismehhanismid, et üksikisikud saaksid esitada sõltumatule andmekaitseasutusele kaebuse ning kasutada tõhusaid õiguskaitsevahendeid sõltumatus ja erapooletus kohtus ⁽⁴⁸⁾.

- Poolte vahel sõlmitavas lepingus tuleks selgelt kindlaks määrata, mis on andmesubjektide õigused seoses oma isikuandmetega, kui neid töötleb kolmanda riigi andmesaaja, et tagada andmesubjektidele tõhusad vahendid oma õiguste kaitsmiseks välisriigis toimuva andmetöötamise korral.
- Väga oluline on ka läbipaistvus; andmekaitselepingu pooled peavad kokku leppima selles, kuidas nad teavitavad andmesubjekte andmete töötlemisest ning nende õigustest ja õiguste teostamise võimalustest.

VI. JÄRELDUSED

81. Euroopa andmekaitseinspektor soovib tungivalt Euroopa Komisjonil algatada võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle avalik ja läbipaistev dialoog, mis võiks toimuda avaliku aruteluna, mis aitaks tagada ka vastuvõetavate meetmete vastavuse eraelu puutumatuse ja andmekaitseõiguse nõuetele Euroopa Liidus.
82. Euroopa andmekaitseinspektor kutsub Euroopa Komisjoni üles leidma käimasolevatel võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu üle peetavatel läbirääkimistel tasakaal intellektuaalomandi õiguste kaitse vajaduse ning õiguse vahel eraelu puutumatusele ja andmekaitsele. Euroopa andmekaitseinspektor rõhutab, et eriti oluline on see, et eraelu puutumatuse ja andmekaitse küsimust võetaks arvesse juba läbirääkimiste alguses, enne kui lepatakse meetmetes kokku ja tuleks hiljem leida alternatiivsed eraelu puutumatust arvestavad lahendused.
83. Ehkki intellektuaalomand on ühiskonna jaoks oluline ja vajab kaitset, ei tohiks seda seada ülemaks üksiksiku põhiõigustest eraelu puutumatusele ja andmekaitsele ning muudest õigustest, nagu süütuuse presumpatsioon, tõhus kohtulik kaitse ja sõnavabadus.
84. Kuivõrd võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu praegune kavand hõlmab pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõtet või vähemalt soodustab seda kaudselt, piiraks võltsimisvastast võitlust käsitlev kaubandusleping ulatuslikult Euroopa kodanike põhiõigusi

ja -vabadusi, eriti isikuandmete ja eraelu puutumatuse kaitset.

85. Euroopa andmekaitseinspektor on seisukohal, et pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõte ei ole intellektuaalomandi õiguste kaitsmiseks vajalik. Euroopa andmekaitseinspektor on veendunud, et on olemas alternatiivseid, vähem sekkuvaid lahendusi või et vähemalt saab kavandatud põhimõtteid ellu viia vähem sekkuval viisil või piiratumas ulatuses, täpsemalt sihipärase *ad hoc*-jälgimise teel.
86. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise põhimõte on problemaatiline ka üksikasjalikumal õiguslikul tasandil, sest kohtumenetlusega seotud andmete töötlemine, eelkõige eraõiguslike organisatsioonide poolt, peab tuginema asjakohasele õiguslikule alusele. Pärast kolme hoiatust Interneti-ühenduse katkestamise kavade kasutamine võib kaasa tuua logifailide pikemaajalise säilitamise, mis oleks vastuolus kehtivate õigusaktidega.
87. Kuivõrd võltsimisvastast võitlust käsitlev kaubandusleping hõlmab isikuandmete vahetamist allkirjutanud riikide asutuste ja/või eraõiguslike organisatsioonide vahel, kutsub Euroopa andmekaitseinspektor Euroopa Liitu üles rakendada asjakohaseid kaitsemeetmeid. Kaitsemeetmeid tuleks kohaldada kogu võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu alusel toimuva andmeedastuse suhtes – olenemata sellest, kas see toimub tsiviil-, kriminaal- või digitaalkeskonna õiguse kaitse valdkonnas – ja need peaksid olema kooskõlas konventsioonis nr 108 ja direktiivis 95/46/EÜ sätestatud andmekaitsepõhimõtetega. Euroopa andmekaitseinspektor soovib, et nendeks kaitsemeetmeteks oleksid Euroopa Liidu andmesaatjate ja kolmandate riikide andmesaajate vahelised siduvad lepingud.
88. Lisaks soovib Euroopa andmekaitseinspektor, et temaga konsulteeritaks võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu alusel toimuva andmeedastuse suhtes rakendatavate meetmete küsimuses, et kontrollida, kas need on proportsionaalsed ja tagavad piisaval tasemel andmekaitse.

Brüssel, 22. veebruar 2010

Euroopa andmekaitseinspektor
Peter HUSTINX

⁽⁴⁸⁾ Vt Euroopa andmekaitseinspektori 11. novembri 2008. aasta arvamus Euroopa Liidu ja USA kõrgetasemelise teabevahetuse, eraelu puutumatuse kaitse ja isikuandmete kaitse kontaktrühma lõpliku aruande kohta.